
*Катјарина Панћовић**

УДК – 821.163.41.09-1 Маринковић Т.

Институт за књижевност и уметност

Београд

ПОЕТСКЕ СПЕЦИФИЧНОСТИ ЗБИРКЕ *ШКОЛА ТРАЈАЊА* ТОМИСЛАВА МАРИНКОВИЋА

Сажетак: *Школа трајања* (2003) је песничка збирка која је Томислава Маринковића афирмисала као песника на савременој српској песничкој сцени, како по питању критичке и читалачке рецепције, тако и по питању личне стабилизације поетике. Сматрамо да су поетички а, у том смислу, и тематско-мотивски, стилско-језички, па и морфолошки изданци целокупног каснијег Маринковићевог певања зачети управо у овој збирци. Томе доприноси и утисак да припада оној линији савременог песништва чији поетски опус сведочи о кохерентности и постојаности израза, те незнатној поетичкој амплитуди. Како ће анализа појединих песама показати, *Школа трајања* амалгамише потенцијале и снагу природе и (песничког) језика на начин који је чини блиском романтичарском, импресионистичком и, у одређеној мери, неосимболистичком наслеђу, али најављује и готово опсесивне теме и лексичке константе Маринковићевог песништва, попут времена, пролазности, самоће и тишине. Нарочито у овој збирци, природа је више од декора и описа – она је

* katpantovic@gmail.com

саучесник у намери лирског субјекта да проговори и одважи се да уопште, у медитативном тону, покрене контемплацију.

Кључне речи: Томислав Маринковић, савремена српска поезија, природа, медитативност, аутопоетика.

Михајло Пантић у предговору својој студији *Од стиша до стиша* (Повеља, 2014) примећује, говорећи о стремљењима и сврси нарочито савремене поезије, и нудећи њену својеврсну поетичну, *неуџбеничку* дефиницију – уколико уџбеничка суштински уопште и постоји – „поезија је естетизована последица човековог настојања да дубље зађе у смисао света” (2014: 6). Премда више не поседује ни општи, ни церемонијални, ни друштвенокритички значај, она баштини и постојано задржава онај можда и најнасушнији, индивидуални, суштаствени (уп. Пантић 2014: 12). Ако већ о поезији говоримо на такав начин, може се тврдити и да она има психотерапеутски карактер, сада израженији него икада пре, у стварности и свету у којем су људи заокупљени искључиво собом на најекстремније начине. Песници, парадоксално, а истовремено и на срећу (и на томе им треба честитати и дивити им се!), нуде интиман разговор, утеху и саосећање себи самима у тој језички материјализованој потреби за (само)исповедањем, самообјављивањем, за својеврсним умирењем, олакшањем – у поезији.

Све ово управо изречено може се, у мањој или већој мери, подвести под општа места савремене поезије, савремене српске поезије, поезије саме по себи и њених осталих ближих или даљих варијанти. Али, зар се не намеће било којем читаоцу и познаваоцу поезије Томислава Маринковића осећај да је оваква карактеризација

есенције поезије и песничког чина осмишљена, имајући на уму управо његову поетику? И то није само психотерапеутски гест, већ се поезија и писање намећу као вид терапије и против физичке болести, што је у критици такође уочено (Алексић 2018: 700), а што је и сам песник у многобројним интервјуима и потврдио, нарочито поводом збирке *Вечийо сага* (Архипелаг, 2018). Маринковић је током свог, готово четири деценије дугог песничког дејствовања, остао један од најсугестивнијих чистих лиричара савремене српске поезије, што сведочи о једном нарочитом, природно датом, устројству душе. Таква доследна смиреност, непретенциозност, мудрост, тихост, медитативност и избалансираност осећања и начина на који се они објављују свету у песничком тексту нису последица епигонства неке песничке школе или епохе, креативне мимикрије или било које друге врсте неаутентичности. Они га евентуално само могу препоручити за духовног и песничког сродника енглеског романтизма и импресионизма те делегирати ове сличности на рачун типолошких аналогија.

Збирка *Школа ѿрајања*, објављена 2003. године у издању Народне библиотеке „Стефан Првовенчани” у Краљеву, овенчана је наградама „Бранко Миљковић” и наградом за најбоље књижевно остварење на Сајму књига у Шапцу 2004. године. Још је значајније то што је Маринковић овом збирком скренуо на себе критичарску и читалачку пажњу након чак четири претходно објављене песничке књиге које су умногоме прошле *испод радара* (*Двојник* из 1983, *Извесно време* из 1986, *Стихови* из 1991. и *Сумња у оледало* из 1996). Делује да је и однос самог нашег песника према збиркама пре *Школе ѿрајања* критички детерминисан, што може објаснити чињеница да су у рецентном избору

песама *Дује сенке иза ѿренуѿака* из 2021. године, поводом награде за целокупно песничко дело „Десанка Максимовић” 2020. године, а који је сачинио сам песник, у потпуности изостављене песме из чак прве три збирке. Укључено је тек осам песама из *Сумње у оѿледало* (Маринковић 2021: 5). Поетички гледано у ширем смислу те речи (без претераног обраћања пажње на морфолошке особености песама), поетски космос и тематско-мотивски корпус Томислава Маринковића у збиркама које су претходиле *Школи ѿрајања* није драстично другачији. Поново су то била егзистенцијално значајна искуства пропуштена кроз духовно-естетски филтер, уприличена у природном амбијенту и њеним елементима, те у посве интимној атмосфери, са одмереношћу израза и економичном употребом песничких средстава. Рекли бисмо, међутим, да је та поезија била понајвише дескриптивна, линеарна чак, без финих семантичких слојева, наноса психолошких промена и увида у осцилације и гibaња унутарњег бића. Језичко-стилски гледано, може се закључити да је песник у тим збиркама био склонији нешто сентименталнијем тону уз повремену употребу инверзије, што је стиховима на махове знало да приушти и нешто архаичнији, *класичнији* призвук. Можда је најпрецизније тај талас у српској поезији деведесетих година описао Тихомир Брајовић назвавши га „новом наивношћу”, у којем су обновљене лирска исповедност, отвореност ка песми и свету уз „метафизички патос”, понекад пренаглашен до сентиментализма (в. 1997: 8, 20).

Оно што збирку *Школа ѿрајања* у односу на претходне чини зрелијом и својеврсном поетичком метаморфозом јесте израженија чулност, као и тананија психолошка изнијансираност која се огледа у повремене-

ном доживљавању епифаније и озарења у тренуцима када се учини да је смисао света одједном видљив и разумљив. Тиме је успостављена једна притајена, али узбудљива динамика, амплитуда која окрзне и минус и плус, и апатичност и витализам. Више него раније, лирски јунак близак је романтичарском устројству света и душе у којем је он, индивидуа, мера свих ствари. Али, Маринковићев „романтичарски јунак”, ако га можемо тако назвати, пре је близак онима из песама прве генерације енглеских романтичара, најпре Вилијема Вордсворта, што је и примећено у једном од приказа који су се појавили након објављивања ове збирке:

[као што је налагао и Вордсворт], песник мора писати језиком који тежи једноставности и присности, без патетике и реторике, и мора писати о свакодневним, блиским стварима из свог окружења и миљеа, са афективношћу и чулношћу (Стојановић Пантовић 2008а: 156).

Субјекат те поезије упућен је да сабира и чува рефлексије и емоције, које ће касније похранити у песничком тексту, фином хербаријуму, присан и саживљен са предметом певања чак и до нивоа поистовећивања (уп. Тешић, интернет).

Није Маринковић у својој поетици усамљен пример у савременом српском песништву. Његове песме, које би се могле, поново, уз извесна ограничења, оценити и као неоромантичарске, блиске су и песништву Војислава Карановића у највећој његовој мери,¹ па и

¹ Погледати наш рад „Неоромантичарско искуство у поезији Војислава Карановића”, у: *Поезија Војислава Карановића: зборник радова*, Десанкини мајски разговори, Београд: Задужбина „Десанка Максимовић”: Народна библиотека Србије: Институт за књижевност и уметност, 2021, 269–289.

одређеним збиркама Живорада Недељковића и Николе Вујичића, што је већ приметио и Никола Живановић (2008: 136). Маринковићева поезија се пак начелно гледано, опире социјалним, политичким, идеолошким или идеологемским околностима које иначе неретко диктирају креативне и поетичке узусе и узрок су поетичких и стилских меандрирања, и уместо тога оглашава се из саме себе, попут из пужеве кућице. Природа, фасцинантна по својим (само)регенеришућим и (само)исцелитељским капацитетима, у овој поезији не појављује се као кантовски схваћена природа којој се ваља, са страхопоштовањем, дивити из даљине. Штавише, између лирског субјекта и ње не постоји никаква демаркациона линија, већ су они у симбиози, синергији, он је осећа себи блиском и себе осећа њеним интегралним делом. Та узајамна припадност огледа се на два фона: на дескриптивној с једне стране, и на контемплативној, егзистенцијалној равни, с друге. Најпре је то на чисто дескриптивној равни, јер лирски субјекат најчешће обитава у руралном и буколичком амбијенту окружен понајвише биљним, потом и животињским (махом орнитолошким) светом. Свет збирке *Школа ѿрајања* непрестано упућује на релације између свакодневних, предвидљивих и готово ритуалних радњи сеоског човека (Стојановић Пантовић 2008а: 156) и у одсуству технологизоване и друштвено-политичке стварности они делују тако да се лирски субјект креће у једном колико необухватљивом, толико и ограниченом простору који подразумева природу и лирска стремљења маште: „Неотпоран на све што је сушто / И, по могућству, трајно: Вратио сам се биљкама и башти. // Засаде младе сам плевио, / Необуздани раст сасецао у корену.” (из песме „Баштенске тезе”; Маринковић 2003: 9)

Међутим, ако пажљивије погледамо наличје ове дескриптивно-наративне равни, увидећемо да лирски субјект није окружен природом у површном и површинском смислу, већ да она постаје непрекинути извор лирске и егзистенцијалне самоспознаје. У наставку песме „Баштенске тезе” саопштава се: „И изненада осетио слабост / Према тој недужној коровској братији – // Што буја сама из себе, без заштите, / Тек да се објави значењем и слутњом” (Маринковић 2003: 9). Лирски глас, дакле, препознаје скривене везе и аналогije између биљног и људског света и понашања, уз одређено одавање признања супериорности природе која се обнавља сама од себе и из себе, без ичије помоћи, али и уз испосредован закључак да су подједнако рањиви.

Можда је ово идеално место да се осврнемо на још два стожерна питања ове песничке књиге, а уједно и укупног Маринковићевог песништва. Досадашња критичка рецепција његове поезије утврдила је да је реч о једноставности израза, смирености и контролисаности тона, па и о брижљиво пробраном вокабулару који доприносе минималистичком, медитативном, па чак и будистичком расположењу. Та једноставност, јер она и јесте основни почетни утисак о овој поезији, омогућава да песник у изразу „буде конкретан и да стихове испуњава призорима процеђеног искуства” (Божовић 2008). Пример наведене песме пак показује да се дубока драма живљења ипак одвија, али не у првом, непосредном плану, па чак не ни у другом, већ можда тек у трећем, закулисно, утишано; да се осећање оног људског, можда ефемерног у односу на природу, не изговара до краја, већ се само дискретно сигнализира, наговештава у алузијама. У том смислу, без обзира на веран опис и дескриптиван метод, па и на лапидаран стих и

језик неоптерећен тропима, Маринковићеви стихови могу деловати као херметичне, недокучиве сентенце које поседују извесну метапоетску снагу.

Следећа ствар тиче се кохезије и нераскидивости природе и стваралачког чина. Прва песма збирке *Школа израјања*, „Вртови, речи, копије”, без задршке може се интерпретирати и као пролошка и програмска.

*Ниси се њи окружио само крошњама лија,
Травом, руменим латицима. Не.*

*Вечити њолазник у школи израјања,
Још један врџи сџасали оџрађујеш кришом.
Походиш ња и њлевиш, као ја сенку за сенком
Уклањаш из мрачне њосџаносџи шума.*

*Па реџи оџворено: као на њеџиху хумусном,
У језику је верно њрекоџирана флора:
Врџови буџни и исџрајни; џџорниџи
И од џравки, шџо се у џрозничавом џрансу
Разодевају и мрзну у џукоџини асфалџа.
[...] (Маринковић 2003: 7; истакла К. П)*

Нескривена потреба да се субјекат песме поетички и аутопоетички изјасни и самоистражи огледа се у констатацији да је „у језику верно прекопирана флора”. Природни свет нам, дакле, треба служити као својеврсна мапа, језички инвентар, јер сви појмови (материјални или апстрактни) из наших мисли поседују свој еквивалент у природи. Све језичко проналази у њој свој одраз, попут отиска прста или трага у снегу. У том смислу, ова песма испоставља се и као несумњиви аутопоетички проглас ове књиге, најављујући тематско-мотивски проседе и главне идеје које заокупљају лирског субјекта. Интуитивно

лирско осећање света, утишани глас и готово (нео) симболистички доживљај речи као прозирних веза међу стварима оснажени су и поентирани на готово заводљив начин на крају песме: „Исцеди сок из речи – сок, // Или ћући”. У овом императиву, наређењу, условљавању, садржана је сва одговорност која се као захтев ставља пред песника: недостојан је и непотребан онај који није кадар и довољно одважан да сублимира оно најважније из речи, јер из њих је, попут млеча или нектара, неопходно апстраховати есенцију.

Изразита субјективност и утишани, контролисани емоционални набој конституишу свеукупан тон песама, и доима се да је песнички свет у потпуности окренут к себи изнутра, сведен само на перцепцију лирског субјекта, без обзира на екскурсе у спољашњост и површне сусрете с другим људима. Та амбиваленција присутна је у комуникацији између руралног и (веле) градског света, природе и културе, свакодневних а важних малих свечаности у људском животу (Стојановић Пантовић 2008б: 17). Иако је у овој збирци очигледна тежња ка чистој лирици и креирању истанчаног поетског света окренутог самом себи, а не омеђеног друштвеном стварношћу, она се ипак појављује, и то готово по правилу двосмислено, или чак негативно конотирана. Погледајмо претпоследњу строфу поменутог песме „Вртови, речи, копије”:

*И реци још и ово: улична ценкања
И људски бофл, не саблажњавају ње
Као йродавци и куйци йоловних знања,
Роба шйто йреко екрана се йресийа и базди,
А симболи времена улећу у очи као йлева.*

(Маринковић 2003: 7)

Споменути урбани мотиви, попут уличног ценкања, или сугестивне и циничне синтагме попут *људској бофла*, контратежа су питомој, чистој, уравнотеженој и неконтаминираној природи. „Симболи времена” који „улећу у очи као плева” индикатори су пролазности и пропадања и на лирско Ја делују нагризајуће и деструктивно. У „окрајцима учених разговора” у последњој строфи песме препознајемо фундаментални отпор према псеудоинтелектуалном и дидактичком, према строго рационалном и разборитом спрам спонтане, интуитивне и чулне природе. Човек, а нарочито песник, обитавањем у тако артифицијално скројеном свету удаљава се од своје суштине и ендемског стања. У неким песмама, с друге стране, та пролазност прихвата се као нешто неминовно, чак славе вредно, и коинцидира са поимањем властите телесности. Истина је да Маринковић пре пева о слућеном, давно доживљеном и сањаном него о материјално присутном, али постоје места у овој збирци где је централни мотив и тело, а не једино душа. Тако у песми „Летњи учинци”, наслова који је уједно понео и целокупан први циклус, изражено је медитеранско, путено осећање тела које „међу засадом младог биља одолева кипућим напорима жеге”, не бунећи се што је „све подешено” и подређено земљи и њеним учинцима. Ова песма уједно најављује воду као најважнији елемент, поред земље, за песништво Томислава Маринковића. Тело се препушта земљи која, опет, од њега зависи и на њега се ослања („посве је разложно њено ослањање на тело”; Маринковић 2003: 8), и то је тихо, подразумевајуће и природно сједињавање, као и осећај свежине, лакоће и безбрижности при контакту са водом:

*А йосле, ослобођено од древної заноса
И найшоложене знојне соли,*

*То йело може да се шейури
У свом замору, у сенци брестѡа,
И да се у славу нечег пролазног
Исїейне и бућне у узбуркану сїварносї.*

(Маринковић 2003: 8; истакла К. П)

У таквом медитативном, готово *зен* стању пролазност ће се пригрлити као нешто неминовно, чак и величанствено, јер је лирски јунак охрабрен и умирен сазнањем да је досегнуо стање свести у ком телесност није коначност, већ оптимизам, ведро поверење у будућност, прилика за уживање у појавном свету и стварности. Можда у овој песми у читавој збирци највише до изражаја долази племенити витализам, позив за освајање лепоте и препуштање једноставном постојању на *овом* свету, у *овом* тренутку.

Експлозија различитих животних ситуација, боја, живих бића, биљака, покрета, као оком камере праћени, искрсавају пред очима читаоца и увлаче га у јунаков каталог запамћених, али и измаштаних слика које приказују његову спојеност са природом. Једна од најпознатијих песама збирке *Школа ѡрајања*, триптих „Веома стари укус”, читаоца води од сцене сновидне пловидбе па све до градске сцене; од меланхоличног сећања до евокације која води у само средиште свакодневице. Та пловидба сасвим је невољна, јер резултује усидрењем у луци и насуканошћу на обали – „међу стварима, у гњилој и засићеној стварности”, одвлачећи га од жуђене слободе сугерисане у мотиву воде. Други део песме уводи на сцену вољену женску фигуру

коју затичемо у интимној атмосфери претпостављеног дома, уз врло дискретно сигнализiranу еротичност помоћу слике „синоћног пражњења флаше *Бурјунџа*” (Маринковић 2003: 12). Као што је пловидба из прве строфе означавала метафизичку пловидбу, метафору живота, тако и крај друге строфе упућује на несталност и несигурност физичке, овоземаљске егзистенције: она је „аутобус који се тетурa низ стрмину”. Врло је лако бити избачен из равнотеже, угрозити тај готово сакрални еквилибријум. Закључна строфа трећег дела песме на мајсторски начин завршава песму:

*Помишљам да се и стварности иако наћиње
Час на једну, час на другу ствару,
Као аутобус. И да приче људи
Не дозревају и не шамне, али имају
Неки веома ствари укус, можда вина.*

(Маринковић 2003: 13)

Крај је поентиран меланхоличним стихом који одлично заокружује песму након враћања предметној стварности, поменутом мотиву вина и након постигнутог климакса. Особити романтичарски импулс ове песме крије се у ескапизму, неповерењу у предметну стварност и просечне, површне међуљудске односе, одакле се бежи у природни амбијент, у „воћњаке и оранице”. Без подигнутог тона, али стога изузетно сугестивно оживљавајући призоре модерним песничким средствима, Томислав Маринковић успева да бучан и захуктао свет преодене у нечујан, да тешке наносе уљане боје преобрази у акварел. У овим стишаним и сеновитим стиховима, песник се служи једноставним речима и постепено припремљеним обртом, дослед-

но одустајући од наглих поетских гестова и „великих речи” које би нарушиле преовлађујући тон поезије.

Један од главних квалитета Маринковићеве поезије, језик, сликовит је и једноставан попут скице, леп у својој непретенциозности и незасићености интертекстуалним референцама, што је реткост на савременој песничкој сцени. Што су песимизам и скепса по питању цивилизацијских општих места интензивнији, и што је „задах данашњице” неподношљивији (како наводи у песми из другог циклуса „Овде и тамо”), то је јача потреба за непрестаним кружењем око говора о елементима и елементарним стањима човека. Ова поезија, усмерена најпре ка суштинским датостима света, још једном потврђује да је за песника највећи изазов однос носиоца лирског гласа према језику у свим његовим манифестацијама, те да сваки исказ неминовно одлази у правцу везивања за чин говорења, односно писања. У тим песмама и лирски потентни, као и иманентно непоетични детаљи у очуђујућем механизму песме шире асоцијативно поље и учествују у изградњи специфичне атмосфере која обећава продор у нешто *иза*, у нешто *йреко*. Време је онај феномен који се, неодредив и тајанствен, изнова потражује.

Стога је *Школа йрајања* преломна и значајна за даље вредновање и боље разумевање песништва Томислава Маринковића, јер разоткрива и најављује *време* као централну тематску опсесију. Како обезбедити *йрајање*, како *йрајаиши*, и шта је човек у времену и спрам њега? Да ли је школа трајања школа живота, виђена осетљивим и питомим оком песника? Непрекидно заокупљена истим питањем у слаповима контемплација, али не тежећи коначном одговору по сваку цену, ова поезија обелодањује се као важна и у

филозофском, па и у хришћанском смислу због своје есхатолошке сенке. Антиномије властитог постојања усађене су у непроменљивом, а истовремено и изнова поновљивом временском тренутку који је, можда, још једино сачуван у речима.

ЛИТЕРАТУРА

- Алексић, Јана. „Целомудреност песничке егзистенције” (Томислав Маринковић, *Вечийо сага*). *Лейоийс Мајилице српске* 194/502. 5 (2018): 698–704.
- Божовић, Гојко. „Чежња за другим обалама”. www.politika.rs. 7. 3. 2008; приступљено 28. 1. 2022.
- Брајовић, Тихомир. *Речи и сенке: Избор из ѿранссимболисѿичкој ѿеснишиѿива деведесетѿих*. Просвета, Београд. 1997.
- Гавриловић, Миломир. „Тихи, мирни дијалог са пролазношћу” (Томислав Маринковић, *Невидљива месѿа*). *Поља* 51. 497 (2016): 216–218.
- Живановић, Никола. „Кроз талог искуства” (Томислав Маринковић, *Светѿ на кожи*). *Поља* 53. 451 (2008): 136–138.
- Микић, Радивоје. „Лирско тумачење света” (предговор). *Избране ѿсеме*. Томислав Маринковић. Београд: Српска књижевна задруга, 2019. VII–XXIX.
- Пантић, Михајло. „Томислав Маринковић: лирска расправа о времену”. *Од сѿиха до сѿиха*. Краљево: Народна библиотека „Стефан Првовенчани”. 2014. 78–83.
- Пантовић, Катарина. „Неоромантичарско искуство у поезији Војислава Карановића”. *Поезија Војислава Карановића: зборник радова*. Ур. Светлана Шеатовић. Београд: Задужбина „Десанка Максимовић”: Народна библиотека Србије: Институт за књижевност и уметност, 2021. 269–289.
- Стојановић Пантовић, Бојана. „Остаци давне милости” (Томислав Маринковић, *Школа ѿрајања*). *Ошѿар уѿао: есеји, криѿиике, ѿлемике*. Београд: Агора, 2008. 156–158.

Стојановић Пантовић, Бојана. „Проводник времена” (Томислав Маринковић, *Свети на кожи*). *Полијтика* 19. 1. 2008. 17.
 Тешић, Милосав. „Певање као брижно и мудро обделавање врта, или Томислав Маринковић, песник голубијег срца”.
<http://riznicasrpska.net/knjizevnost/index.php?topic=240.0>;
 приступљено 2. 2. 2022.

ИЗВОРИ

Маринковић, Томислав. *Школа трајања*. Краљево: Народна библиотека „Стефан Првовенчани”, 2003.
 Маринковић, Томислав. *Изабрane њесме*. Избор и предговор Радивоје Микић. Београд: Српска књижевна задруга, 2019.
 Маринковић, Томислав. *Дује сенке иза њренуџака. Изабрane њесме*. Уредник Светлана Шеатовић. Београд: Задужбина „Десанка Максимовић”: Народна библиотека Србије, 2021.

Katarina Pantović

POETIC SPECIFICITIES OF THE POETRY
 COLLECTION ŠKOLA TRAJANJA
 [THE SCHOOL OF LASTING]
 BY TOMISLAV MARINKOVIĆ

Summary

Škola trajanja [*The School of Lasting*, 2003] is a poetry collection that established Tomislav Marinković as a poet in the contemporary Serbian poetry scene both in the sense of critical acclaim and commercial reception, as well as in constituting stable and structured poetic. We claim that the poetic sprouts of Marinković's later

poetry as a whole were conceived in this poetry collection, especially when it comes to its thematical, motif, language, stylistic and morphological features. This contributed to the impression that Marinković belongs to the line of Serbian contemporary poetry which elludes coherence and linearity of lyrical expression over the course of time. As the analysis of a number of poems („Gardens, Words, Copies”, „Garden Thesis”, „Summer Accomplishments”, „A Very Old Taste”) confirms, *Škola trajanja* [*The School of Lasting*] merges the strenght and potentials of the nature and of the (poetic) language in a way that makes it resonate with the romantical, impressionist and neosymbolistical literary heritage. Moreover, it sets forth almost obsessive themes and lexical constants such as time, transience, loneliness and silence. In this book specifically, nature is much more than decorum and description – it is the accomplice in the aim of the subject of these poems to express himself and initiate contemplation and the act of writing, as well as source of neverending existential self-awareness. What makes this collection more mature and a poetic metamorphosis compared to the previous four collections is a more profound sensuality and psychological nuances. The lyrical voice of these poems experiences sudden moments of epiphany and enlightenment that make him realize that the meaning of the world is visible and intelligible, which creates a quiet, but exciting dynamic. In addition, time and its co-motifs (transience, endurance, lasting, eternity) become a phenomenon crucial for this poetry due to its philosophical, Christian, and even eschatological qualities. This is a central motif that received further development and treatment in later Marinković’s poetry.

Keywords: Tomislav Marinković, contemporary Serbian poetry, nature, meditation, autopoetics.